

Starptautiskā labākā prakse
noziedzīgi iegūtu līdzekļu
konfiskācijas jomā

Jehuda Šafers [*Yehuda Shaffer*]

Šajā prezentācijā:

- Konfiskācijas pamatojums
- FATF konfiskācijas standarti
- Vērtēšanas kritēriji
- Ierastās problēmas un labākā prakse
- ECT jurisprudences
  - Markus pret Latviju
  - iespējamās gūtās mācības
- Secinājumi

Konfiskācijas pamatojums

- Sodīšanas funkcija
- Preventīva funkcija
- Labojoša funkcija

108 - Konfiskācija

Noziedzīgi iegūtie līdzekļi un nozieguma rīki tiek konfiscēti

- Vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācija paredzēta kā politikas mērķis?
- Cik efektīvi kompetentās iestādes veic noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju (tostarp saistībā ar vietējiem un ārvalstīs izdarītiem pārkāpumiem un līdzekļiem, kas pārvietoti uz citām valstīm)?
- Cik lielā mērā konfiskācija tiek piemērota saistībā ar nepatiesiem apliecinājumiem?
- Cik labi rezultāti atspoguļo NILL/TF riskus?

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI 2020. gada jūnijā

4. panta (1) daļā noteikts, ka dalībvalsts var pilnībā vai daļēji konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādu nozieguma rīku vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu vērtībai, pie galīga notiesājoša sprieduma par noziedzīgu nodarījumu. Šāds galīgs notiesājošs spriedums var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā.

Visās dalībvalstīs ir iespējamav nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai īpašuma konfiskācija pie galīga notiesājoša sprieduma par noziedzīgu nodarījumu.

Lai konfiscētu īpašumu, kura vērtība atbilst šādiem nozieguma rīkiem un līdzekļiem, nacionālie tiesību akti vairumā dalībvalstu (Beļģijā, Bulgārijā, Čehijā, Grieķijā, Spānijā, Kiprā, Francijā, Itālijā, Latvijā, Luksemburgā, Maltā, Ungārijā, Austrijā, Polijā, Portugālē, Slovēnijā, Slovākijā, Somijā un Zviedrijā) sniedz iespēju konfiscēt citus aktīvus ar nozieguma rīkiem vai noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem līdzvērtīgu vērtību.

Vairākās dalībvalstīs (Vācijā, Igaunijā, Īrijā, Horvātijā, Lietuvā un Nīderlandē) notiesātajai personai var piespriest samaksāt summu konfiscējamo aktīvu vērtībai atbilstošā apmērā.

Moneyval vērtējums par Latviju

Effectiveness & Technical Compliance Ratings

Effectiveness Ratings

IO.1 – Risk, policy and coordination	IO.2 – International cooperation	IO.3 – Supervision	IO.4 – Preventive measures	IO.5 – Legal persons and arrangements	IO.6 – Financial intelligence
Moderate	Substantial	Moderate	Moderate	Low	Moderate
IO.7 – ML investigation & prosecution	IO.8 – Confiscation	IO.9 – TF investigation & prosecution	IO.10 – TF preventive measures & financial sanctions	IO.11 – PF financial sanctions	
Moderate	Moderate	Moderate	Moderate	Low	

Technical Compliance Ratings (C – compliant, LC – largely compliant, PC – partially compliant, NC – non-compliant, N/A – not applicable)

R.1 - assessing risk & applying risk-based approach	R.2 - national cooperation and coordination	R.3 - money laundering offence	R.4 - confiscation & provisional measures	R.5 - terrorist financing offence	R.6 - targeted financial sanctions - terrorism & terrorist financing
C	LC	LC	C	LC	PC
R.7 - targeted financial sanctions - proliferation	R.8 - non-profit organisations	R.9 – financial institution secrecy laws	R.10 – Customer due diligence	R.11 – Record keeping	R.12 – Politically exposed persons
PC	PC	C	PC	LC	LC
R.13 – Correspondent	R.14 – Money or value transfer	R.15 – New technologies	R.16 – Wire transfers	R.17 – Reliance on third parties	R.18 – Internal controls and

Vājš ME vērtējums par efektivitāti IO/8

Ideāls C vērtējums par TC R.4

FATF rekomendācija 4.1

- Pasākumi, kas atļauj konfiscēt:
  - legalizētu noziedzīgi iegūtu mantu;
  - no NILL vai predikatīviem noziedzīgiem nodarījumiem iegūtus, tam izmantotus līdzekļus vai līdzekļus, ko iecerēts izmantot minētajiem noziedzīgiem nodarījumiem (tostarp no šādiem līdzekļiem atvasinātus ienākumus vai citus labumus) vai nozieguma rīkus;
  - īpašumu, kas ir TF līdzekļi, līdzekļus, ko izmanto, paredzēts izmantot vai piešķirt TF, vai
  - atbilstošas vērtības īpašumu.

FATF rekomendācija 4.2

- Identificēt, izsekot un novērtēt konfiscējamo mantu;
- Īstenot pagaidu pasākumus, piemēram, mantas iesaldēšanu vai arestu, lai novērstu jebkāda veida darījumus ar konfiscējamo mantu, tās nodošanu vai atsavināšanu;
- Īstenot pasākumus, kas novērsīs darbības, kas mazina valsts spējas iesaldēt vai konfiscēt, vai atgūt konfiscējamo mantu.

FATF rekomendācija 4

- 4.3. Tiesību aktiem un citiem pasākumiem jānodrošina labticīgu trešo personu tiesību aizsardzība.
- 4.4. Valstīm jābūt mehānismiem iesaldētas, arestētas vai konfiscētas mantas pārvaldīšanai un, nepieciešamības gadījumā, izlietošanai.

Problēmas

- Apgrozījums vai peļņa?
- Samērīgums
- Dalība/līdzdalība noziedzīgā nodarījumā
- Nodoklis
- Laulātais

Apgrozījums vai peļņa?

- Apvienotās Karalistes lieta, ECT *pending* – Spriedumi – R *pret* Briggs-Price

Šādos gadījumos Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas likumā (POCA) norādītie pieņēmumi nespēlē nekādu lomu, jo (nēskaitot izdevumus par narkotikām utt.) tajos tiek pieņemts, ka narkotiku kontrabandists ir guvis peļņu, ko viņš izlietojis, lai finansētu savu dzīvesstilu un iegādātos nekustamos īpašumus. Tömēr tiesību akti izstrādāti tā, lai pat neveiksmīgam narkotiku kontrabandistam konfiscētu jebkādu naudas summu vai citus līdzekļus, ko viņš saņem saistībā ar kontrabandu.

Tādējādi, ja tiesa ir pārliecinājusies, ka apsūdzētais ir pārdevis noteiktu daudzumu narkotiku par noteiktu cenu, tas var nozīmēt arī, ka no kontrabandas gūto ieņēmumu apjoms POCA izpratnē ir to naudas summu kopums, ko viņam vajadzēja saņemt par šīm narkotikām.

Protams, parasti nebūs nozīmes šādās lietās izdot konfiskācijas rīkojumu, jo apsūdzētajam nebūs nekādu aktīvu, no kuriem atskaitīt maksājumus. Tādējādi parasti konfiskācijas rīkojums tiks izdots tikai gadījumos, kad apsūdzētais savā darbībā ir bijis veiksmīgs un izmantojis peļņu konfiscējamo aktīvu iegādei.

Tādā gadījumā POCA minētie pieņēmumi ir acīmredzams sākuma punkts. Bet, ja apsūdzētā īpašumtiesības uz citiem aktīviem liecina, ka ir vērts to darīt, konfiskācijas rīkojumu var attiecīgi izdot, vienkārši pamatojoties uz maksājumiem vai atlīdzībām, ko apsūdzētajam vajadzēja iegūt no narkotiku kontrabandas, pat gadījumā, ja viņš nav guvis peļņu, vai – slēpšanās vai citu iemeslu dēļ – nav konstatējama nekāda peļņa. Tādējādi saskaņā ar minēto likumu tajā minētie pieņēmumi noteikti nav vienīgais konfiskācijas procedūras pamatojums.

Samērīgums

- Vai tas ir atkarīgs no racionāliem rādītājiem?
- Sodīšanas funkcija
- Preventīva funkcija
- Labojoša funkcija

- Konfiskācijas veids :
- Ne attiecībā uz noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem
- Legalizēta noziedzīgi iegūta manta?
- Nozieguma rīks?
- Ekvivalenta vērtība?

Konfiskācijas piemērs attiecībā 80:20 – līdzekļu 4 miljonu ASV dolāru apmērā sajaukšana bankas kontā ar 20 miljoniem ASV dolāru

United States v. Aguasvivas-Castillo, 668 F.3d 7, 17 (1st Cir. 2012)

Dalība/līdzdalība noziedzīgā nodarījumā

Konfiskācijas piemērs no katra pārkāpēja

United States v. Solomon, 2016 WL 6435138 (E.D. Ky. Oct. 31, 2016)

Nodoklis

FATF metodoloģijas zemteksta piezīme 101

IO.8 efektivitātes novērtējuma kontekstā ir pilnībā jāvērtē attiecīgs nodokļu sistēmas pielietojums, proti, nodokļu novērtējuma procedūras piemērošanas rezultātā atgūto līdzekļu summas, kas attiecas uz noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem un nozieguma rīkiem. Vērtētajai valstij jānodrošina, ka jebkādi sniegtie dati ir ierobežoti līdz atgūtajām nodokļu summām, kas saistītas ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem/nozieguma rīkiem, vai arī par skaitļiem attiecīgi norādītiem.

Laulātais

Banker's wife Zamira Hajiyeva loses appeal over unexplained wealth orders

Golf club owner must account for spending, including £16.3m at Harrods over a decade

Apvienotā Karaliste – 2015. g., Ar 2015. gada Smago noziegumu likumu veikti grozījumi 2002. gada Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas likumā \

10.A pants (1) daļa, kas nosaka, ka gadījumā, ja tiesa, kas izdod konfiskācijas rīkojumu, uzskata, ka apsūdzētajam ir īpašums, kas varētu tikt realizēts vai citādi izmantots, lai izpildītu rīkojumu, un ka personai, kura nav apsūdzētais, ir vai var būt daļa īpašumā, tiesa, ja tā šādu rīcību uzskata par piemērotu, var noteikt, cik liela īpašuma daļa pieder apsūdzētajam (konfiskācijas rīkojuma sagatavošanas brīdī).

ECT prakse

- Vērtēšanas kritēriji — kvalifikācija attiecīgajā valstī, pārkāpuma būtība un soda bardzība — ne vienmēr nodrošina paredzamus un pastāvīgus rezultātus.
- Vērtēšana, pēc visa spriežot, ir lielā mērā atkarīga no soda mērķa — preventīvā un/vai kompensējošā, nevis sodīšanas, taču tā ir diskutabla pieeja, jo arī dažādi soda veidi var apvienot sodīšanas un preventīvos mērķus.
- Nepieciešamība precizēt vispārējo Eiropas izpratni par kriminālapsūdzību un kriminālsodu, vēl vairāk precizējot atšķirību starp šādiem mērķiem :
  - Sodīšanas funkcija
  - Preventīva funkcija
  - Labojoša funkcija

Konfiskācijas pasākumi, kas tiek attiecināti uz:

- **Productum sceleris** - No noziedzīga nodarījuma iegūti līdzekļi [The proceeds of a criminal offence] (sk. Phillips v. the United Kingdom, Nr. 41087/98, ECHR 2001–VII; Silickienė v. Lithuania, Nr. 20496/02, 10.04.2012.; un Gogitidze and Others v. Georgia, Nr. 36862/05, 12.05.2015.)
- **Manta, kuras nelikumīgā izcelsme tika prezumēta** - (sk. Raimondo v. Italy, 22.02.1994., Series A Nr. 281-A; Riela and Others v. Italy (dec.), Nr. 52439/99, 4.09.2001.; un Arcuri and Others v. Italy (dec.), Nr. 52024/99, ECHR 2001-VII)
- **Objectum sceleris**; manta, kas bija noziedzīga nodarījuma priekšmets - (sk. AGOSI v. the United Kingdom, 24.10.1986., Series A Nr. 108; Sun v. Russia, Nr. 31004/02, 5.02.2009.; un Ismayilov, citēts iepriekš)
- **Instrumentum sceleris** - Manta, kas izmantota vai ko bijis paredzēts izmantot nozieguma izdarīšanai (sk. Andonoski, citēts iepriekš; B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi v. Slovenia, Nr. 42079/12, 17.01.2017.; un S.C. Service Benz Com S.R.L. v. Romania, Nr. 58045/11, 4.07.2017.; sk. arī Butler v. the United Kingdom (dec.), Nr. 41661/98, ECHR 2002-VI).

LIETA MARKUS pret LATVIJU, 2020. gada jūnijs

Fakti

- Pret pieteicēju tika uzsākts kriminālprocess par kukuļošanu.
- Izmeklētājs noteica ierobežojumus attiecībā uz vienpadsmit pieteicējam piederošajiem nekustamajiem īpašumiem, uzliekot tiem arestu.
- Tiesa pieteicēju notiesāja saskaņā ar Krimināllikuma 320. panta otro daļu par kukuļa 114 000 eiro apmērā pieprasīšanu un mēģinājumu to saņemt.
- Konstatējot, ka nav ne vainu mīkstinošu, ne pastiprinošu apstākļu, tiesa pieteicējam piesprieda četrus gadus cietumsodu.
- Tiesa piemēroja arī obligātu papildsodu – īpašuma konfiskāciju. Konkrēts konfiscējamais īpašums netika norādīts.

Tiesa nosprieda

Sods, kas sastāvēja no vispārīgas īpašuma konfiskācijas, nenorādot konkrētu konfiscējamo īpašumu, realitātē tā attiecās uz desmit no vienpadsmit nekustamajiem īpašumiem, kuriem pirmstiesas procesā bija noteikti ierobežojumi. Īpašumtiesības uz astoņiem no šiem īpašumiem kopš tā laikā ir nodotas valstij. Attiecīgi, piemērojot kriminālsodu īpašuma konfiskāciju, tika pārkāptas pieteicēja tiesības uz īpašumu.

ECT norādītā kritika:

- Sods piemērots attiecībā uz visiem pieteicējam piederošajiem īpašumiem neatkarīgi no to iegūšanas veida un saistības ar jebkādu likumpārkāpumu. Tā mērķis bija atturošs un sodošs.
- Īpašuma konfiskācija bija obligāta, bez iespējas un kompetences novērtēt samērīgumu.
- Procesa pirmstiesas stadijā netieši noteiktā konfiskācija – pamatojoties uz izmeklētāja lēmumu piemērot īpašumam ierobežojumu – nebija saprātīgas iespējas skaidrot savu pozīciju kompetentajām iestādēm.
- Neskaidrība un atšķirīga tiesu prakse attiecībā uz tiesas spējām noteikt īpašuma konfiskācijas apmēru. Konkrēti, kād to var uzskatīt par nesamērīgu – tādējādi nav aizsardzības pret patvaļu.
- Nav norādīts konkrēts konfiscējamais īpašums, līdz ar to soda apmērs spriedumos nebija norādīts. Netika analizēts ne jautājums par to, vai konfiscējamā īpašuma summa atbilst noziedzīga nodarījuma smagumam, ne tas, vai tādējādi pieteicējam netika uzlikts pārmērīgs slogs.
- Attiecīgi tiesa uzskata, ka iepriekšminētās juridiskās nepilnības ierobežoja vietējo tiesu veiktās pārskatīšanas apjomu tik tālu, ka šāda pārskatīšana bija pārāk šaura, lai izpildītu Protokola Nr. 1 pirmajā pantā noteikto prasību par "godīgu līdzsvaru", tādēļ pieteicējam nebija dota saprātīga iespēja skaidrot savu pozīciju kompetentajām iestādēm (salīdzināt ar Paulet v. the United Kingdom, Nr. 6219/08, §§ 67-68, 13.05.2014.).

Paulet v. the UK 13.05.2014.

Lieta par Polē [*Paulet*] kunga algu konfiskāciju pēc viņas notiesāšanas par stāšanos darbā, izmantojot viltotu pasi. Polē kungs sūdzējās, ka pret viņu izdots konfiskācijas rīkojums ir bijis nesamērīgs, jo bija vērsts uz visu viņa, četrus gadus laikā strādājot, iekrāto ietaupījumu konfiskāciju.

Tiesa konstatēja, ka nacionālie tiesību akti tā brīža redakcijā neļāva Lielbritānijas tiesām izskatīt arī lēmuma par Polē kunga algu konfiskāciju samērīguma aspektu, tādējādi tikusi pārkāpta Protokola Nr. 1 pirmajā pantā noteiktā procedūra.

Kopš tā laika tiesu prakse ir mainījusies – R v Waya [2010] EWCA Crim 412

Iespējamās gūtās mācības

- Mēģināt izvērtēt un pierādīt legalizēto līdzekļu un īpašuma apmēru
- Norādīt mantas un konfiskācijas rīkojuma apmēru
- Dažādi kritēriji procesa pirmstiesas stadijai – un konfiskācijai pēc personas notiesāšanas.
- Cik iespējams, ievērot samērīgumu
- Iekasēt nodokļus no nelikumīgās darbības

Secinājumi

- Iepazīstieties ar starptautiskajiem un Eiropas standartiem
- ECT nepieciešams īstenot analītiskāku pieeju
- Izmantojiet Latvijas tiesību aktos norādītos rīkus, lai noziegumu izdarīšana neatmaksātos

PALDIES!

Jehuda Šafers

yshaffer@riskbasedconsultancy.com